

JOHANNE SKOVGAARD

29.11.1879–23.4.1966

ARKIVAR JOHANNE SKOVGAARD indtog såvel i kraft af sin lærdom som af sin personlighed en smuk plads blandt vore »lærde damer«. Faderen, Hans Skovgaard, var, da hun fødtes, adjunkt i Nykøbing F., blev senere præst, sidst i Kettinge (Maribo amt). Moderen var datter af præsten i Halsted, Johan Wegener, broder til gehejmearkivar Caspar W. Til Hans Skovgaards venner fra studietiden i København hørte Harald Høffding og Troels Lund, medicinalhistorikeren Julius Petersen og fysikeren Chr. Christiansen. Den sidste var i sit 1. ægteskab gift med en søster til H. Sk., som imidlertid døde halvandet år efter. Men han forblev som »onkel Christian« en god støtte for svogerens børn. Af disse blev sønnen Jes (d. 1961) senere gift med en datter af Christiansens 2. ægteskab, og de og Johanne Sk., der forblev ugift, boede derefter sammen. I godt tredive år var deres smukke, kultiverede hjem en af villaerne bag Frederiksberg have.

J. Sk. dimitteredes privat fra Sorø akademi i 1901 og tog embedseksamen i 1908 med udmærkelse (historie hovedfag, græsk og engelsk bifag). Kort efter eksamen begyndte hendes historiske produktion, da hun sammen med den 2–3 år ældre Ellen Jørgensen, med hvem hun blev forbundet i livsvarigt venskab, udgav værket »Danske Dronninger« (1910). J. Sk. skrev ca. to tredjedele af værket (fra Erik Plovpenning til Frederik V.s dronning), gode, læseværdige biografier for de dronningers vedkommende, hvor kildematerialet giver mulighed for en karakteristik. »Dronning Margrethe og hendes Samtid« behandlede hun igen i det 1912, 500-året for Margrethes død, af »Udvalget for Folkeoplysningens Fremme« udgivne mindeskrift. Af Margrethes samtidige, »Den hellige Birgitta«, gav J. Sk. en sympatisk, god og udførlig skildring i sin indledning til den af hende foretagne oversættelse af »Kilderne til hendes Historie og Udvalg af hendes Skrifter«, udgivet 1921 af »Selskabet for historiske Kildeskrifters Oversættelse«. Allerede 1914 havde hun i øvrigt i en længere afhandling skildret »Den hellige Birgitta og Maribo Kloster« i anledning af kirkens 500-års jubilæum (Lolland-Falsters historiske Samfunds årbog. II).

I 1909–10 havde J. Sk. fået tildelt et stort rejsestipendium af Carlsbergfondet. Hendes lærer, Joh. Steenstrup, havde hjulpet hende med ansøgningen herom og opgivet studieemne for hende i Italien. I årene 1910–13 foretog hun derefter flere studierejser – til Italien, England, Østrig. 1915 ansattes hun i Universitetsbiblioteket, men gik i 1917 over til Rigsarkivet, først med tjeneste i landsarkivet for Sjælland, derefter

fra 1920 i hovedarkivets 1. afdeling. 1934 udnævntes hun til arkivar I; i 1949 faldt hun for aldersgrænsen. Hendes arkivararbejde prægedes af grundighed og af den efterhånden store viden, hun erhvervede sig, navnlig om arkivalierne vedrørende hertugdømmernes administration. Bd. VII af de »Vejledende arkivregistraturer«: »Tyske Kancellis indenlandske afdeling« har J. Sk. som udgiver, men er selvfølgelig et resultat af adskillige arkivarers ordningsarbejder.

Naturligt nok var J. Sk. blandt bidragyderne til »Festskrift til Johs. C. H. R. Steenstrup« (1915). Hendes afhandling her er hentet fra renessancetiden: »Georg Braun og Henrik Rantzau«. Under sin studierejse til Østrig i foråret 1913 havde hun der benyttet et håndskrift, som indeholdt deres brevveksling. I en anmærkning noterer hun, at hun håber »engang i fremtiden« at få lejlighed til at behandle H. R.s betydning for Georg Brauns kendte værk »Theatrum Urbium«. Denne lejlighed kom et kvart århundrede senere, da afhandlingen i tysk oversættelse, men udvidet med nævnte oplysninger, optoges i bd. 15 af »Nordelbingen« (1939). – Biografien af Henrik Rantzau i Dansk Biografisk Leksikon (bd. XIX, 1940) skyldes J. Sk.

I »Festskrift til Kr. Erslev« (1927) træffes J. Sk. ligeledes blandt forfatterne – med en fængslende afhandling om »Schack Carl Rantzaus Ungdom og første Manddom«. Inspirationen til denne undersøgelse fik hun ved sit ordningsarbejde i Rigsarkivet med Anna Sophie Schacks privatarkiv.

I 1921 forøgedes, som bekendt, den store samling af Christian IV.s egenhændige breve med de af Otto Andrup hos den ungarske greve Alexander Kálnoky fundne breve. Det gav stødet til, at J. Sk. i 1927 foreslog »Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie« at udgive et supplementsbd. til Brickas og Fridericias store udgave af »Christian den Fjerdes egenhændige Breve«. Selskabet vedtog planen, og en af J. Sk. i efteråret 1928 foretaget rejse til forskellige tyske arkiver resulterede i fundet af en del flere breve. Først 1947 udkom dog det store bd. »Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve. VIII Bind. 1584–1648«. Af Selskabet var J. Sk. blevet medlem i 1944, og foruden ved nævnte udgave virkede hun for Selskabets trivsel som kyndig tilsynsførende ved et par andre udgaver (Prins Christian (V.)s Breve og De Hansborgske Registranter).

At udgivelsen af nævnte bd. tog omtrent en snes år, skyldtes for en del sygdomsperioder, men hovedsagelig at J. Sk. i 1928–29 bandt sig til for den planlagte store »Sønderjyllands Historie« at skildre tidsrummet 1544–1660. Hendes skildring, på op imod 300 store sider, findes i værkets bd. II og III (udkommet 1939–42). (Sml. om denne Troels Finks meget anerkendende recension i H. T. 11 r. I, s. 462 ff.). – En kortere og mere populær fremstilling af det nævnte tidsrum, nu udvidet

med tiden 1660–1721, men egentlig begrænset til Sydslesvig, gav J. Sk. nogle år senere i værket »Sydslesvig gennem Tiderne« I (1946).

Skønt J. Sk. nu nærmede sig de halvfjerds, forslog hendes arbejdskraft til at yde endnu nogle betydelige bidrag til sønderjysk historie. I 1. bd. af »Flensborg Bys Historie« (1953) skrev hun om byens middelalderhistorie, og i »Sønderborg Bys Historie«, I (1960) behandlede hun tiden indtil 1667. Til festskriftet ved Slesvig Bispedømmes 1000 års jubilæum 1948: »Slesvig delte Bispedømme« (1949) bidrog hun med en fremstilling af tiden 948–1791. Med de få oplysninger, der haves om de ældste bisper, virker skildringen for den ældre tid naturligt nok mager. At fremstillingen står i gæld til Ernst Feddersens Kirchengeschichte Schleswig-Holsteins 1517–1721, anfører J. Sk. selv, men den bygger i øvrigt på et omfattende trykt og utrykt kildemateriale. Endelig skal det nævnes, at J. Sk. her i Historisk Tidsskrift skrev en del, som regel mindre anmeldelser af bøger med sønderjyske emner.

Bortset fra Christian IV-udgaven omhandler J. Sk.s historiske produktion, som set, væsentlig sønderjysk historie i tiden før enevælden. Det er navnlig kulturelle, økonomiske og administrative forhold, hun skildrer med indgående kendskab, som allerede fremhævet, til såvel den trykte litteratur som til det arkivalske kildestof. Hendes fremstillingsform er klar og sober, blottet for svulst og ordpragt, men tit krydret af fornøjelige citater i pagt med hendes eget tørre lune.

I det 1915 udkomne mindeskrift om »Stiftsdame, frøken Julie Bielke, stifterinde af de Bielkeske legater« (d. 1889), som skyldes Johanne Skovgaard, gives et portræt af en kvindeskikkelse, der i meget lignede skribenten. Ikke just i det ydre, for frk. Bielke var kraftig og stor, J. Sk. spinkel og lille. Men ellers var mange træk fælles. Begge var glade for rejser med disses nye oplevelser, og J. Sk. fik også – lidt sent måske – Tagca Brandts rejselogat (1944). De udmærkede sig begge ved kvikke, lidt drastisk formede replikker og ved selvstændighed. De var dybt religiøse naturer og besad »den nationale, historiske og folkelige sans«, som for dem gav tilværelsen »rigdom og sammenhæng«.

HOLGER HJELHOLT